1 LİRA

1977 MAYIS 7

GÖZLEM

gerçeklere

1 Mayıs İşçi Bayramı / 8 Mayıs Analar Günü

Bunca yere düşmüşlerden,
Yenilmez bir hayat doğar:
Bir tek beden olur,
Analar, bayraklar, çocuklar

Neruda

Özellikle Anadolu'da, kitapçı bulunmayan pek çok yerdeki okuyucularımızın kitap edinebilmesi amacıyla kurduğumuz Kitap Kulubu listesindeki kitaplardan edinmek isteyenlere 100 lirayı aşan istekleri % 25 indirimle gönderilir. Posta ücreti Kitap Kulübüne aittir.

KİTAP KULÜBÜ

 BİLİM DİZİSİ

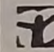
EKONOMİ POLİTİK EL KİTABI Pierre Salama - Jacques Valier (2. Baskı) 20 Lira
SOSYAL SINIFLAR Muzaffer Sencer 30 Lira
AZ GELİŞMİŞLİK SÜRECİNDE TÜRKİYE Stefanos Yerasimos
Cilt I : Bizanstan Tanzimata 40 Lira
Cilt II : Tanzimattan 1. Dünya Savaşına 40 Lira
Cilt III : 1. Dünya Savaşından 1971'e 50 Lira
AZGELİŞMİŞLİK VE EMPERYALİZM Derleyen : Atilla Aksoy 15 Lira
ALMAN EMPERYALİZMİNİN TÜRKİYE'YE GİRİŞİ Lothar Rathmann 15 Lira
1908 İŞÇİ HAREKETLERİ / YARI MÜSTEMLEKE OLUŞ TARİHİ Hüseyin Avnı Şanda 20 Lira

 İŞÇİ HAREKETLERİ — SORUNLARI DİZİSİ

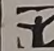
AVRUPA İŞÇİ HAREKETLERİ TARİHİ Wolfgang Abendroth 15 Lira
İNGİLTERE'DE EMEKÇİ SINIFLARIN DURUMU Friedrich Engels 30 Lira
TÜRKİYE'DE GREV HAKKI VE GREVLER Kemal Sülker 20 Lira
TÜRKİYE İŞÇİ SINIFI 1976 YILLIĞI Sevgi / Abdullah Özkan 50 Lira
OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA SOSYALİST HAREKETLER Georg Haupt / Paul Dumont 25.—

 TARİHİN TANIKLARI DİZİSİ

HATIRLADIKLARIM Zekeriya Sertel (2. Baskı) 30 Lira
YILLARIN İÇİNDEN ..oidin Nesimi 25.—

 EGITIM SORUNLARI DİZİSİ

BARBİANA ÖĞRENCİLERİNDEN MEKTUP (3. Baskı) 12.50 Lira
AYDINLIĞA DOĞRU Gerçekçi bir eğitim denemesi Mario Lodi (2. Baskı) 15 Lira
EĞİTİM ÜRETİM İÇİNDİR Harun Karadeniz (4. Baskı) 10 Lira
DÜZENE UYGUN KAFALAR NASIL OLUŞTURULUR? E. A. Rauter (2. Baskı) 15 Lira
EMPERYALİST KÜLTÜR SANAYİİ : WALT DISNEY A. Mattelart / A. Dorfman 20.—

 «GÖZLEM ÇOCUK» AŞAMA DİZİSİ

HİROŞİMA ÇOCUKLARI Arata Osada (Resimli) 10 Lira
DAVULCULAR Reiner Zimnik (Resimli) 10 Lira
BİR İNSAN DOĞUYOR Maksim Gorki (Resimli) 10 Lira
MUTSUZ BİR HAFTA Janusz Korczak (Resimli) 10 Lira
KÜÇÜK KARABALIK Semet Behrengi (Resimli 2. Baskı) 10 Lira
BİR ŞEFTALİ BİN ŞEFTALİ Semet Behrengi (Resimli 2. Baskı) 10 Lira
GÜL SAĞANAĞI Çocuklar için şiirler İsmail Uyaroğlu (Resimli) 7.5 Lira
KARANLIĞI YİYEN KEÇİ Fazıl İskender (Resimli) 10 Lira
YARININ BÜYÜKLERİNE ŞİİRLER Bertolt Brecht (Resimli) 10 Lira
YEŞİL KÖPEK Stanislav Stratiev (Resimli) 10 Lira
YAŞAMAYA DAİR Nâzım Hikmet (Resimli) 10 Lira
HAYDUT OĞLU HAYDUT Karel Çapek (Resimli) 10 Lira
AL BALON İLE MOR BALON Ümit Denizer (Resimli) 10 Lira
BİSKAY KÖRFEZİ KAPTANLARI Stanislav Stratiev (Resimli) 10 Lira
DON CAMALE'YE ZEYTİN YOK Gunther Feustel (Resimli) 15 Lira
UÇURTMAM SAVAŞTAN KORKMAZ Vietnam Çocukları (Resimli) 10 Lira
SANSÜR Tan Oral (Resimli) 10 Lira

Sahibi: Marianna Hrıstidis / Yazı İşleri Müdürü: Abdullah Özkan / Teknik Sekreter: Deniz Oral / Yönetim Yeri: GÖZLEM YAYINLARI Başmusahip Sok. Tan Ap. No: 10 D. 6 Cağaloğlu/İST. / Yazışma Adresi: P.K. 966 Karaköy/İSTANBUL / Dizgi: Murat Matbaacılık Koll. Şti. / Film: Tab Grafik / Baskı: GÖZLEM BASIMEVİ / Abone Koşulları: 1 senelik 5.— TL.

OSMANLI SOSYALİST

Türkiye'de sosyalist hareketlerin 1908'den sonra başladığı kabul edilir. Gerçekten de Osmanlı İmparatorluğu içindeki sosyalist hareketler örgütsel anlamda bu tarihten sonra başlar ve 1908 yılı Ağustos-Eylül arası 30'a yakın grevin patlak vermesiyle gelişir. Türkiye'deki sosyalist hareketlerin tarihi içinde özel bir yeri olan «Osmanlı Sosyalizmi»nin en yoğun eylemlere sahne olan kenti ise Selanik'tir. İmparatorluğun en önemli ekonomik merkezlerinden biri olan ve beş milliyetin proletaryasını barındıran Selanik, sosyalist hareketlerin ve örgütlenmenin beşiğiydi.

Osmanlı İmparatorluğu içindeki sosyalist hareketler tarihi, şimdiye dek pek çok araştırma konusu olmasına rağmen tam anlamıyla aydınlatılmış sayılamaz. Türkiye'deki sosyalist hareketlerin birikiminin niceliğini ve niteliğini ortaya çıkarmak için konuyu tarihi süreç içinde ele almak gerektirdiği gibi konuyla ilgili tüm belgelerin de gün ışığına çıkarılması ve değerlendirilmesi gerekir. Yani bu durumda Abdulhamit dönemi sansürüne tabi gazetelerin verdiği bilgiler dışında bilgi verebilecek tüm kaynakların değerlendirilmesi gerekliliği apaçık ortadadır.

Eldeki kaynaklardan, İmparatorluk sınırları içindeki Selanik'te kurulan *Selanik Sosyalist İşçi Federasyonu'nun* gerçek anlamda kitlesel tabanı olan ve Enternasyonal tarafından resmen tanınan örgütlerden biri olduğu biliniyordu. Bu nedenle birkaç yıl önce Sosyalist Enternasyonal Başkanlık Kurulu arşivlerinde bulunan Federasyonla ilgili belgelerin Osmanlı sosyalizmi tarihine de yeni boyutlar katacağı bir gerçektir.

Paris Üniversitesi Toplumsal İlimler yüksek okulu tarih profesörü George Haupt'un ve Bilimsel İncelemeler Merkezine bağlı araştırmacı Paul Dumont'un Selanik ve yöresindeki sosyalist hareketler üzerine yaptıkları araştırmalar sırasında Brüksel'deki Sosyalist Enternasyonal Başkanlık Kurulu arşivlerinde buldukları ve Selanik İşçi Federasyonu ile Enternasyonal arasındaki yazışmalardan ve dönemin İstanbul'daki sosyalist örgütünün raporlarından oluşan bu belgeler dosyası Osmanlı Sosyalizminin bilinmeyen yanlarını ortaya çıkararak, geçmişin kavranmasında önemli katkılarda bulunmakta. Araştırmacılar bu dosyadaki belgeleri tarihsel gelişim sırasına göre değerlendirerek ve mektuplarda belirtilen olaylarla ve sözü edi-

İMPARATORLUĞUNDA HAREKETLER

len kişilerle ilgili açıklamalar yaparak kitap haline getirdiler. Dönemin (1908-1913) başında yayınlanan işçi hareketleriyle ve sosyalist mücadeleyle ilgili haber ve belgelerin eklendiği bir «Basın Dosyası»nın da yer aldığı kitaba son olarak Selanik Sosyalist İşçi Federasyonu tarihiyle adeta bütünleşen iki yöneticinin o dönemle ilgili anılarından bölümler alındı. Bu kişiler, yıllarca örgütün yöneticiliğini yapmış olan Abraam Benoraya ile örgütün önde gelen kişilerinden, 1912'ye kadar da Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda temsilciliğini yapmış olan Selanik Sosyalist Milletvekili Dimitar Vlahof, bizde bilinen adıyla söylenecek olursa Vlahof Efendi'dir.

«Osmanlı İmparatorluğunda Sosyalist Hareketler» adı altında yayınlarımız arasında yer alacak olan bu kitabı 1977'nin 1 Mayıs'ında okurlarımıza sunmak bizim için bir sevinç kaynağıdır. Kitabın ikinci bir özelliği, söz konusu belgelerin ilk kez olarak yayınlanması ve yayınevimizin isteği üzerine ilk kez Türkiye'de basılmak üzere özel olarak hazırlanmasıdır. Sosyalist hareketler tarihi ile ilgili pek çok çalışmaları olan araştırmacılara burada ayrıca teşekkür ediyoruz.

Dergimizin Mayıs sayısında, proletaryanın bayramı olan 1 Mayıs'ın ülkemizdeki geçmişine bu belgelerin ışığı altında kısaca değinelim. Eldeki bilgilere göre, 1 Mayıs kutlamalarının 1906'larda başladığı biliniyor. Ancak kitlesel bir eylem olmayan bu kutlamalar, birkaç kişilik gruplar arasında kalan bir eylemdi. Kitlesel bir eylem olarak 1 Mayıs gösterilerinin Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde ilk kez 1909 yılında kutlandığını öğreniyoruz.

Vlahof Efendi'nin anılarında da yer alan 1 Mayıs 1909 kutlama törenleri Selanik Sosyalist İşçi Federasyonu «(SSİF) yöneticilerinden Abram Benaroya'nın anılarında şöyle anlatılıyor»: «Proletaryanın uluslararası bayramı günü olan 1 Mayıs o yıl (1909) işçi kulübü tarafından uzun hazırlıklardan sonra ilk kez olarak kutlandı. Türk sempatizanları, Bulgar sosyalistleri (matbaacılar vs.) ve çok sayıda Musevi işçi bando eşliğinde ve ellerinde kızıl bayraklarla herkesin şaşkın bakışları arasında gösteri yürüyüşünde bulundular.»

Yukarıda sözünü ettiğimiz belgelerden öğrendiğimize göre Selanik işçi sınıfının bu ilk gövde gösterisi Sosyalist İşçi Federasyonunun giderek kuvvetlenmesinde ve ülkenin toplumsal ve politik hayatında etkili bir güç haline gelmesinde katkıda bulunur. Örneğin 1 Mayıs kutlamasından kısa bir süre sonra İttihat Terakki hükümetinin grev hakkını yasaklayan bir yasa tasarısına karşı örgüt 19 Haziran 1909'da büyük bir protesto toplantısı düzenler.

Bu olay Abraam Benaroya'nın Enternasyonal Merkez Başkanlık Kuruluna gönderdiği mektupta şöyle anlatılır: (Belge: 1) «Mitingin büyük bir başarı kaydettiğini size sevinçle bildiririz. Her bir yandan Enternasyonal Marşı söyleniyordu. Yapılan çağrı el ilanı olarak üç bin adet basıldı ve bütün işçi sınıfına dağıtıldı. İlişikte bu çağrının bir örneğini bulacaksınız. Yirmi üç örgütün (sendikalar dernekler, sosyalistler, çeşitli meslek dallarındaki işçilerin temsilcileri) düzenlemiş olduğu bu mitinge ırk ve din ayrımı olmaksızın 6 bin işçi coşkuyla katıldı. Ayrıca başta Şark Demiryolları işçileri olmak üzere pek çok işçinin mitinge katılmak için işi bıraktıklarını da bildiririz.»

Selanik proletaryasını ırk, din ayrımı gözetmeksizin kucaklayan Selanik Sosyalist İşçi Federasyonu'nun eylemlerine ve gücüne örnek olan bu olaydan sonraki eylemlerini, imparatorluk içindeki sosyalist hareketin gelişimini ve buna karşı İttihat Terakkinin baskı tedbirlerini ve Enternasyonal'in bu eylemler karşısındaki tavrını Federasyonun mektup ve raporlarından bütün ayrıntılarıyla öğreniyoruz.

Türkiye sosyalist hareketler tarihine katkıda bulunacak bu kitabın ilgiyle karşılanacağını umuyoruz.

1911
«8 saatten fazla çalışmayız»

APPEL

Travailleurs!

ΕΡΓΑΤΑΙ!!!

ДРУГАРИ РАБОТНИЦИ!

От Комисията на митинга

Isçiler! Emekçiler!

Avrupa'nın hiç bir isçi sınıfı Türkiye'deki emekçiler kadar yoksul ve aşağı bir durumda bulunup inlemiyor. Dünyanın hiç bir tarafında işçiler buradaki kadar ağır koşullara tabi değildir. Binaenaleyh dünyanın hiç bir tarafında bizdeki kadar, yalnız kendi dimağı ve bileğinden başka bir şeye sahip olmayan, ezilen insanların yararına uygun yasalara ihtiyaç yoktur. Arkadaşlar bu ihtiyaç o kadar büyüktür ki yoksulluğumuzu hafifletmeye, durumumuzu yükseltmeye çare olacak sendikaları, sendikaların çalışmasını meşru kılan yasalarımız bile yoktur.

Hükümet bizim felaketimizle uğrasmıyor, pek aşağılardan gelen bu inilti ve sosyal feryadlara önem bile vermiyor. Müzakereye konulan kanunlarda işçilere dönük hükümler bulunmadıktan baska tam tersi Anayasa'ya aykırı, mantığın dısında ve memleket yararına zıt olarak sendikaların ve emekçilerin hakkını kısıtlayacak biçimde yasalar koymak gayesini güdüyorlar.

Hükümet Içisleri Bakanı Ferit Pasa vasıtasıyle Meclis-i Mebusan'da güya güvenlik ve barısı korumak gayesiyle, su andaki durumumuza biraz kuvvet, biraz hayat verecek olan tek silahımızı kırmak istiyor. Yine bu bakandır ki Türkiye'de sanayiin gelismesi için yasalarla kapitalistlere düsük ücretli el emeği sağlanmasının gerektiğini belirtiyor. Garip! Oysa biz sanıyorduk ki Anayasa ve onun yürütülmesini üzerine alan hükümet ve nihayet milletin Istanbul'a giden vekilleri, tüm yurttaslarm yararına uygun yasalar kovacak ve bu suretle hukuk eşitliğinin karşılığı olan adalet ve doğruluk yerlesecektir.

Arkadaslar! Geliniz, birlesiniz ki Anayasa'nın kabul edip istediği ve devrimimizin sağladığı hukukumuzu koruyalım. Geliniz ve ispat ediniz ki hukukumuzu korumak için hepimiz bütün varlığımızla hazırız! Her birimizde bizi ezenlerin demir pençelerinden kurtulacak kadar kuvvet vardır... Geliniz din ve mezhep farkı gözetmeksizin hep geliniz ki yurdumuzda barıs ve güvenlik sağlamak, dostluk ve sevgiyi kuvvetlendirmek için bizim bir arada çalısmamızdan daha iyi bir yol, daha mükemmel bir şey olmadığını gösterelim.

Arkadaşlar! Geliniz: Selimiye Caddesi'nde Rıhtım Apartmanları civarında Haziran'm ikinci cumartesi günü alaturka saat dokuzda kesinlikle varlığınızı ispat ediniz?...

Miting Komisyonu

kapitalist okulda tarih dersi ve komün örneği

JEAN BABY

Burjuva eğitim yöntemlerinin çocukta insiyatifi, özgürce davranabilmeyi, yaratıcılığı, güveni geliştirmeyip aksine baltaladığını, bunun yanı sıra çocuğa yaşadığı çevreyi ve dünyayı değiştirmeyi öğretmediğini şimdiye kadarki eğitim uygulamalarıyla ilgili eleştirel yazılarda fırsat buldukça ortaya koymaya çalıştık.

Gerçekten de burjuvazi elindeki tüm eğitim olanaklarıyla bu görevi eksiksiz olarak yerine getirmektedir. Daha ilkokuldan başlayarak düzene uygun bir kafa yapısı oluşturan burjuvazi, hizmetindeki basın-radyo-televizyon-sinema gibi kitle eğitim araçlarıyla okul sonrasında da aynı nitelikteki eğitimi bu kez kitlesel düzeyde sürdürüyor. Böylece de gençlerin kafalarında sömürü düzeniyle ilgili en ufak bir sorunun uyanmasına olanak tanımadan düzendeki yerlerine yerleştiriyor.

Bu, gerçekleri saptırma olgusunun en önemli silahı okullarda, genç beyinlere okutulan ders kitaplarıdır. Hâkim sınıfların ders kitaplarındaki içeriğe ne kadar önem verdiğini bu yıl ülkemizde gerici ideolojiye uygun olarak kaleme alınan ders kitaplarında somut olarak gördük. En demokratik görünümlü ülkelerde bile ders kitaplarının burjuvazinin sınıfsal tahakkümünden kurtulamaması, eğitimin sınıflarüstü olamayacağını bir kez daha kanıtlıyor. Burjuvazi her ülkede aynı amaca ulaşmak üzere yer yer özel biçimler kullanıyor. Bazı gerçekleri saptırıyor, bazılarını da tamamen yok sayıyor. Bu yıl liselerimizde okutulan tarih kitaplarında kapitülasyonlarla ilgili bölümlerin çıkarılması gibi ama sonuç her zaman aynı. Gerçekler saptırılıyor, sistemin baskıcı ve sömürgen özünü eleştirmeye yönelik her düşünce afaroz ediliyor. Bu anlayışla etkili bir mücadele yürütebilmek için hâkim sınıfların her konudaki oyunlarının bütün boyutlarıyla sergilenmesi gerekiyor.

Bu sayımızda sizlere, yönetimin emekçi halkın eline geçmesinin ilk deneyi olan 1871 Paris Komünü'nün Fransa'daki tarih dersi kitaplarında nasıl çarpıtıldığını sergileyen bir yazı sunuyoruz. Ünlü Fransız düşünürü Jean Baby'nin 1 Mayıs 1930'da yayınlanan bu yazısı bizlere burjuvazinin her yerde aynı yolu izlediğini ve çoğunlukla da «objektiflik» adı altında ne gibi tahrifler yaptığını gösteriyor. Bu yazı aynı zamanda okullarımızda okutulan ders kitaplarını nasıl bir bakış açısıyla ele almamız gerektiği konusunda aydınlatıcı olacaktır.

Fransa'da 1802'de kamu eğitimiyle görevlendirilen Roederer şunları yazıyordu: "Siyasal sistemimizde Milli Eğitim çok etkin bir araç haline getirilebilir ve de getirilmelidir. Kanun koyucu, eğitimden yararlanarak bir «milli şuur»un yeniden doğuşunu sağlayabilir ve daha sonra bundan kendi de yararlanabilir. Milli Eğitim Bakanlığı öteki bakanlıklar gibi nesnel durumlarla ilgilenen dolayısıyla da kesin yasalarla yönetilebilen bir bakanlık olmayıp «fikrin fikirle» idaresidir." 1805 yılında ise Napolyon, Milli Eğitim'den ne anladığını şu sözlerle dile getiriyordu: "Benim asıl amacım, siyasî ve ahlâkî görüşlere yön verebilecek bir araca sahip olmaktır".

Bu açıklamaların takdir edilecek tek yanı, açık sözlü oluşlarıdır. Nitekim bu görüşlere uygun olarak tüm felsefe, ekonomi ve tarih öğretimi tehlikeli bulunarak yasaklanmıştı.

Bugün "demokratik" bir rejimde yaşadığımıza göre, bu ilkel yöntemlerin yeniden uygulanamayacağı açıktır. Bunun için de yeni yöntemler, yeni biçimler bulmak zorundadırlar. Gerçekten de günümüzde tarih öğretimini yasaklamadıkları gibi, öğrencilere olayları eksiksiz ve tarafsız olarak öğrettiklerini iddia ediyorlar.

Ne var ki, burada da tüm kapitalist ülkelerin, demokratik kurumlarındaki iki yüzlülüğüyle karşılaşıyoruz. Yani bu demokratik görünüm altındaki sistemde halen geçerli olan tek bir sınıfın despotik hakimiyetidir. Ancak sınıf mücadelesindeki gelişme, burjuvaziye, hükümet etmede baskı uygulayacağına, kurnazca davranmanın daha kârlı olacağını öğretmiştir ve burjuvazi zora düşmediği sürece kullanıyor.

Her fırsatta şunu belirtmek ve iyice anlaşılmasını sağlamak gerekir ki, **her daldaki** öğretim bir sınıf öğretimidir ve Napolyon'un dediği gibi, "siyasi ve ahlâki görüşlere yön verebilecek bir araçtır".

Bu sözün çarpıcı bir biçimde doğrulanması için ilk ve orta öğretimdeki ders kitaplarının komün olaylarını ne şekilde ele aldıklarını incelemek yeterlidir. Bu inceleme için olayların kolaylıkla çarpıtılabileceği özel okul ders kitaplarına baş vurmamız gereksiz. Asıl ilginç olan, kitlelerce "tarafsız" bilinen ve konularında otorite olduklarından kuşku duyulmayan en "liberal" ders kitaplarını incelemektir.

BURJUVA PROVOKASYONLARI KONUSUNDA SUSKUNLUK

Okul tarih kitabı yazan tarihciler, olayları çarpıtmayı çok iyi beceriyorlar. Her şeyden önce onlar için önemli olan komün'ün gerçek nedenlerini büyük bir özenle gizlemektir. Fransız Millet Meclisi'nin ne türlü iğrenç provokasyonlara baş vurarak Parisli işçileri ayaklanmaya nasıl zorladığı bilinmektedir. Meclisin aldığı önlemlerin başkaldırmayı başlatan en önemli iki neden olduğu tartışılmaz bir gerçektir: 1) Her türlü üretimin ve işin durdurulduğu bir kentte millî muhafızların yaşamlarını sağlayacak tek gelir olan bir buçuk frank tutarındaki günlük tazminât isteklerinin reddedilmesi, 2) Ev sahiplerine yüz elli bin işçiyi kapı dışarî etme olanağı veren tüm borç ve kiraların hemen ödenmesi zorunluluğu. Ne var ki, tarihçilerin ilköğretim öğrencileri için kaleme aldıkları kitaplarda bunlardan hiç söz edilmemektedir. Buna karşılık bir ilkokul tarih kitabında bir yazar Komün'ün doğuş nedenlerini şöyle sıralamaktan da geri kalmamaktadır :

"Kuşatmanın (*) sonunda Paris'te herkes bunalım içindeydi. Yenilgimiz yurtseverleri çileden çıkartmıştı. Bordo'dan hâkim sınıf temsilcilerinin ve hükümetin sığındığı Versay'a gelen ve krallığı kurmaya niyetli millî meclise Cumhuriyetçiler güven duymuyorlardı. Devrimcilere gelince, onlar da tüm toplumu değiştirmek istiyorlardı. Kısacası, büyük kentlerin tümünde görüldüğü gibi Paris'te de karışıklığı ve şiddeti seven kişiler vardı."

Şu son cümlenin rezilliğine dikkatinizi çekeriz. Çocukların hayal gücünü en çok etkileyecek olan işte bu son cümledir. Bu cümle, Komün'ü yaratanlar için büyük bir küfür olduğu gibi, kentli işçiler karşısında köylülerin beslediği önyargıların pekiştirilmesidir de.

Şimdi biraz da ortaöğretim ders kitapları yazarlarına kulak verelim :

"Paris halkı, özellikle doğu mahallelerindeki işçi kesimi, kuşatmadan hem bedensel hem de ahlâkça korkunç bir taşkınlık içinde, laçka olmuş sinirlerle ve ruhsal sarsıntılara uğramış olarak çıktı. İki aya yakın bir zaman ekmeğe hasret çeken bu halk, her an fıçılar dolusu şarap ve alkol içme imkânını bulmuştu...

"İşte böyle ruhsal bir durum içinde bulunan Paris halkı, yeni ihanetleri önlemek ve cumhuriyeti kurtarmak bahanesiyle herhangi bir silaha sarılma çağrısına kanmaya hazırdı. Ve ne yazık ki, Paris'te imparatorluğun son yıllarından beri pek çok işçiyi etkisi altına alan sosyalist ve enternasyonal yanlısı gruplar vardı...

"Yoksulluğun neden olduğu krizin yanı sıra Meclisin beceriksizce (sözcük pek başarılı) aldığı iki önlem tabii durumu daha da ağırlaştırdı..."

Ortaöğrenim için hazırlanan bir kitapta Meclisin sorumluluğundan çok "yumuşak" da olsa söz ediliyor ama Thiers'in (**) sorumluluğundan gene tek bir söz edilmemekte. Oysa çocukları hedef almayan tarih kitaplarında, gerçeğin saptırılması daha güç olduğu için, yer yer bazı önemli açıklamalar yapılmaktadır. Örneğin, 28 ciltlik büyük "Fransız Tarihi"nde şöyle denilmektedir :

"Bununla birlikte Paris halkı, sakinliğini koruyordu...

"Olaylar hükümetin aldığı önlemler üzerine patlak verdi. İşçiyi silahlanmış olarak gören iş çevreleri endişelenerek harekete geçmek istediler. Thiers planını Konseye açıkladı ve bakanların imzasını taşıyan bir bildirgeyle onaylama işini tamamladıktan sonra, gece duvarlara astırarak halka ilân ettirdi :

«Kentin bir bölümü, Prusyalılara karşı koyma bahanesiyle bazı kötü niyetli kişiler tarafından ele geçirilmiştir... Bu bölgeleri yönetimleri altında tutmaktalar ve sizleri gizli bir komitenin emirlerine uymaya ve kendilerine katılmaya zorluyorlar... Bu insanlar zamanınızı çalıyor... Ticaret durmuştur, dükkânlarınız bomboş kalmıştır, kollarınızı çalıştıracağınız bir işten yoksunsunuz... Sermaye ortaya çıkmaktan çekinmektedir... Kendilerine ait bir hükümet kuracaklarını ileri süren suçlular adalete teslim edilecektir. İyi niyetli hemşerilerimiz kötülerden ayrılsın, devlete karşı gelmek yerine onun gücüne yardımcı olsun... Parisliler, zora başvurduğumuz için bizlere ilerde hak vereceksiniz, çünkü her ne pahasına olursa olsun böyle davranmamız gerek... Rahatınızın temel koşulu olan düzen ve asayiş yeniden doğmalıdır, hem çok kısa bir zaman içinde ve sarsılmaz bir biçimde.»"

KANLI HAFTA OLAYLARI

Tarih dersi kitabı yazarları, Paris işçi sınıfına karşı yürütülen burjuva provokasyonlarını böylece örtbas ettikten sonra onlar için çok tehlikeli bir konu olan kanlı hafta katliamlarına ve bu tüyler ürpertici vahşeti izleyen sindirme hareketlerinin açıklamasına geçerler. Tabii yine tarafsızmış gibi davranarak ve hükümete hiç toz kondurmadan katliamların sorumluluğunu federelerin bazen de Versailles'lıların (***) üzerine yüklüyorlar. Oysa daha baştan, Thiers'in askerleri tutuklu federeleri nedensiz olarak kurşuna dizdiği ve bu vahşet sonucu Komün'ün "Rehineler Kararnamesi"yle karşılık verme zorunda kaldığı bilinmektedir. Ayrıca kanlı hafta boyunca paralı askerlerin canavarca cinayetler işledikleri, buna karşılık Komün'ün bu katliamlara aynı tarzda cevap vermediği ve ancak uzun ve titiz incelemelerden sonra karşı - devrimci rehineleri kurşuna dizdiği de biliniyor, yine biliniyor ki, son günlerde çıkarılan yangınlar Thiers' in ordularının ilerlemesini geciktirmek içindi.

Şimdi ilkokul kitaplarında bu olayların nasıl anlatıldığına bakalım :

"Ordunun Paris'e girmesinden sonra bir hafta süren bir sokak savaşı başladı — kanlı hafta (21 - 28 mayıs). Kent barikatlarla örtülüydü, ordular toplarla donatılmıştı, tümü de kudurmuşcasına savaşıyordu. Çılgınlığa varan bir delilikle her şeyi kırıp dökmeye yönelen federelere halktan ayaktakımı da karışarak "bilimsel savaş" taraftarlarının sözüne kulak verip Tuileries, Louvre, Palais Royal, Sayıştay, Adliye Sarayı, Vilâyet, Hôtel de Ville, Genel Mağazalar, Lyon Garı ve değişik yerlerdeki pek çok evi petrolle ateşe verdiler: Seine nehri iki ateş duvarı arasında akıyordu. Ateş saçan obüsler, kentin göbeğine yağıyordu. Rehineler öldürülmüşlerdi. Bu dehşet hareketlerinden gözü dönen gruplar birbirlerini amansızca yok ediyorlardı."

Şimdi de okul çocukları okusunlar diye yukarıdaki satırları yazan tarihçinin denetim ve sorumluluğu altında yayınlanan "Büyük Fransız Tarihi"nin bu konuda yazdıklarına bakalım.

"Federeler kentin merkezinde toplanarak karşı koyma hareketini örgütlemeye yeterli zaman buldular ve bu zamanı güney doğudaki işçi mahallelerine doğru yavaş yavaş çekilerek tam bir hafta uzattılar. Geniş caddeleri barikatlarla kestiler... İzlenmelerini geciktirmek için terk ettikleri bölgeleri ateşe verdiler. Kömür yokluğundan gaz sıkıntısı çekiliyordu, bu yüzden gereç olarak büyük ölçüde petrol biriktirilmişti: Bu petrolü en çok Seine nehri kıyısındaki ev ve büyük anıtları yakmada kullandılar. Petrol kullanılarak çıkartılan bu yangınlar Komün'ün Paris'i yok etmek için düzenlediği bir plan sanısını veriyordu. Gazeteler yangınları çıkartmakla görevlendirilen birtakım kadın çetelerden söz ediyordu. Oysa böyle bir emir ne Komün ve ne de merkez komitesi tarafından verilmişti."

Gençliğin eline verilen tarih dersi kitaplarıyla daha ciddi tarih kitapları arasındaki çelişki apaçık ortadadır. Bu "daha ciddi" olarak tanımladığımız kitapların da tarafsız olduklarını kimse söyleyemez...

KOMÜN NEYDİ?

Olaylar böylece yansıtıldıktan sonra sıra burjuva ders kitaplarında işin felsefesini irdelemeye geliyor. Bu kez görevleri daha da basit: sivil savaşı yerin dibine batırarak yurtseverliği göklere çıkartıyorlar. Sivil savaş birine göre "halkın ayaklanması", diğerine göre ise "şiddeti ve karışıklığı seven kimselerin işi" diye tanımlanıyor. Bazıları da Komün'ü yabancılarla savaş durumundayken patlak veren bir sivil savaş olarak tanıtarak suçlamak ve aşağılamak çabasındadırlar.

"Karşılaştığımız felâketlerin sonu henüz gelmemişti. Almanlarla olan savaş biter bitmez, Fransızların kendi aralarındaki savaş patlak verdi. İkinci bir kuşatma başlamıştı. Bu kez Paris'i çevreleyen bir Fransız ordusuydu. Başlarında kumandan Mac Mahon vardı... Paris dolaylarından henüz Almanlar çekilmemişti. Gece, yangınlardan çıkan duman ve alevleri seyrediyorlardı. Fransa, delilik krizleri içinde kendi kendini yok etmek ister gibiydi."

Ama ne yazık ki yazarımız, kötü bir şekilde yanılıyor. Gerçek söylediklerine hiç benzemiyor. Gerçek, büyük yurtsever ve milletsever Thiers'in hiç zaman kaybetmeden Almanlarla işbirliği yaparak proleter isyanını bastırmayı hedef alan güçlü bir ordu kurmasıydı. Büyükler için yazılan bazı tarih kitapları bunu itiraf ediyor ve şöyle yazıyorlar :

"Thiers Alman hükümetinden Almanya'daki tutsakların geri gönderilmesini sağladıktan sonra toplarla donatılmış 100.000 kişilik güçlü bir ordu kurdu". Bu olay 1919 tarihinde Alman Komün'ünü yok etmek için sosyalist Alman hükümetine Foch'un mitralyözler bırakmasına ne kadar da benziyor...

Verdiğimiz birkaç örnekten de anlaşılacağı gibi —bu örnekler hiç kuşkusuz daha da çoğaltılabilir— burjuvazi büyük kurnazlıklarla olayları gerçeklerden saptırarak, gençliğin düşüncesini saptırmaya ve yozlaştırmaya çalışıyor. Yalnızca bu kadarla da yetinilmiyor. Komün'den söz edilmeye görsün, sorun olayların nitelik değiştirmesinden daha da ötelere gidiyor. Asıl istedikleri, çocukların, özellikle işçi çocuklarının Komün'ün gerçek olarak ne anlam taşıdığını kesinlikle bilmemeleri. Hele hele Komün'ün bir proleter ayaklanması olduğu, burjuvaziyi devirerek proleter iktidarı amaçlayan kahramanca bir hareket olduğu her ne pahasına olursa olsun gizli kalmalı. Eğer Komün proletarya için bu denli önem kazandıysa, tüm dünyada devrimci işçilerce yıldönümleri kutlanıyorsa, bunun nedenini kapitalist dikta-

Dergimizin bu sayısını hazırlarken, elimize lise öğrencilerinden oluşan bir grubun hazırladığı "FAŞIST LİSE TARİH KİTAPLARI ELEŞTİRİSİ" isimli kitap geçti. Kitap, "tarih"i idealist bir dünya görüşüyle, seçkinlerin kahramanlıkları olarak sunan ve bunun ötesinde de bu yıl faşist bir yaklaşımla kaleme alınan Lise tarih kitaplarının, materyalist dünya görüşü ışığı altında yapılan başarılı bir eleştirisidir. Fakat bunun dışında, kitabın, üzerinde önemle durulması gereken bir özeliği daha vardır: Kolektif bir çalışmanın ürünü oluşu. Bireyci ve idealist anlayışa **materyalist ve kolektif** bir dünya görüşüyle karşı çıkmanın başarısını kutlarız.

Gelecek sayımızda söz konusu kitaba yeniden değineceğiz.

Gerçeklere Gözlem

törlüğe inen ilk güçlü darbe oluşunda aramak gerekir.

Burjuvazinin Komün'e karşı duyduğu derin, bilinçli kinin şiddetini anlamak için o dönemde bu konuda yazılanları okumak yeterlidir. Bu kin, bağışlamayan sınıfsal kindir. Evet, 1871 yılında burjuvalar Komün'ün önemini çok iyi anlamışlardı. Örneğin, 1871'de yayımlanan Léonce Dupont'nun **Komün ve Yardımcıları** adlı kitabı bunu çok iyi belirtmektedir. Savaş konseyinin toplantılarını anlatan Dupont, kaleme aldığı olaylar arasında pek ilginç görüşlerini de sergiliyor. Örneğin :

"Komün'ün kurban etmek için seçtiği ilk kişiler papazlar, jandarmalar ve piskoposlardı. Zaten sosyal düzeni ayakta tutanları devirmek değil miydi Komün'ün isteği? Gerçi jandarmalar için bu ne büyük bir şerefti! Sosyalizm, ne kadar papaz ve jandarma öldürdüyse, şimdi bize o kadar ve de daha fazla papaz ve jandarma gerekiyor. Ortadan yok olması gereken bir şey varsa o da yığınlara zehirli doktrinleri yaydıktan sonra katliamların başını çeken bu küstah genç yırtıcılardır."

Yazarı çileden çıkaran Komün'cülerin sosyal durumudur. İşçi, öğretmen ve memurların yönetimi ele geçirme girişimlerini hiç bir zaman bağışlamayacaktır. Bütün burjuva tarih kitabı yazarları ayrıca Enternasyonale de şiddetle çatıyorlar. Çünkü Komün'ün uluslararası önemde bir eylem olduğunun, burjuvazinin devrilmesi için tüm dünya proletaryasına bir ders, bir çağrı niteliği taşıdığının bilincindedirler. İşte bu yüzden de hareketi sindirmenin, yok etmenin şiddeti ve zorunluluğu üzerinde ısrarla duruyorlar :

"Ülkemiz bu güne dek ne çektiyse bağışlayıcılığından çekmiştir ve bundan sürekli olarak serserilerle isyankârlar yararlanmıştır. Bu duruma artık bir dur demenin zamanı gelmiştir...

"Kısacası, yargılamaların sonucu da beklenen ciddi cezaları getirmekten uzak kaldı, hatta bazılarının pek hafif geçiştirildiği inancındayım. Başkalarından daha çok sertlik yanlısı olduğumu söyleyecek değilim. Her insansever gibi benim de yüreğim acıma duygularıyla doludur. Ama benim acıma duygularım, daha çok, bazı kişilerce mahvedilmeye çalışılan gerçekten hasta ülkem Fransa'ya karşıdır.

Komün'ün dünya üzerindeki önemi ve devrimci karakteri üzerine ders kitaplarının tümünde tek bir satıra rastlanmamaktadır. Yazarlarımızın bu konuda söylediklerinden birkaç örnek verelim :

"Daha sonraları işçi partileri tarafından yıldönümleri kutlanan başkaldırma olayı **sosyal yenileşmeyi sağlayacak hiç bir temel görüş'ten esinlenmemişti** (bu cümlenin altı kitabın yazarı tarafından çizilmiş). Halk kitlelerinin yurtseverlikte uğradıkları düş kırıklığı ve içinde bulundukları sefalet, bir başka kesimin ise devrimciliğe olan tutku ve özenişi bu olayların temel nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır."

Sıra konunun bu pek nazik bölümüne gelince, burjuva tarihcilerinin tümü saptırıcı havaya girmektedir :

"Parisli devrimcilerin hareketi olan Komün, bilinçli bir nefretten çok amblemleri kırmızı bayrağın ve Konseydeki Enternasyonalci işçilerin varlığıyla sürekli bir etkinliğin yoğunlaşmasından doğdu. Marx Enternasyonal adına, bu hareketi, sınıfların çatışma ilkesi gereğince burjuvaziye karşı bir başkaldırı zaferi olarak övdü (****). Komün olayı, tüm ülkelerdeki sosyalistlerin üzerinde, Fransız sosyalist proletaryasının yenilgisi izlenimini bıraktı."

SON BİR AÇIKLAMA

Olayları bu şekilde saptıran ve bunca yalan yanlış bilgiler veren burjuvazi, çocuklarımızın, barikatlar üzerinde çarpışarak görevlerini kahramanca yerine getiren ve sınıfların bilincinde olduklarının en sağlam kanıtını veren gençlerin öyküsünü öğrenmelerini hiç bir zaman istemiyecektir. Son bir kez işçi sınıfından nefretle söz eden Dupont'un kitabına baş vuralım ve bu gençler konusunda verdiği değerli bilgileri okuyalım :

"İçlerinden bazıları okuma yazma bilmiyordu. Fakat bilmemeleri, yeterli derecede aydınlanmış olmalarına ve sosyal gelişmeyi sağlayacaklarına olan inançlarına engel değildi. Guguste 15 yaşına geldiği halde, henüz kilisedeki ilk ayinden geçmemişti, Dodore böyle bir şeyin varlığından bile haberdar değildi...

"Bu adam müsvettelerinden iki ya da üçünün büründükleri o savaşçı havaları dehşetti. Paul elinde Federelerin kepini tutuyor ve parmaklarının ucunda çevirerek hayranlıkla seyrediyordu. Küçük Gabriel'in pantolonunda kırmızı bir bant vardı, bu bant pantolonun bir savaşçı pantolonu olduğunu kanıtlıyordu. Alfred'nin yaşı 10'dan fazla değildi, nasıl da zamanından önce gelmişti! Yalnız Alfred mi, hepsi öyleydi. Eugène, Léon, Charles, Désiré cin gibi iriyarı çocuklardı. Öğrenilmemesi gereken ne varsa öğreniyor, bilinmemesi gereken ne varsa biliyorlardı...

"Achard tüfeğiyle otuz kez ateş etmişti. Millî Muhafızlar tüfeklerini doldururken onları iyice seyretmiş, nasıl yapıyorlarsa o da öyle yapmıştı...

"Alexis Bertin koskoca bir avcı pantolonunun içinde kaybolmuş gibiydi. Haydutların arasına o da katılmıştı yemek için... Tüfeğiyle elli hatta daha fazla kurşun yaktı. Ordunun 50 yiğit eri belki de bu genç eşkiyaların kurşunlarına hedef olarak can verdiler!

"Ferdinand Dudurot 12 yaşında olmasına rağmen kötülüğün son kertesine varmıştı, canlı ve atılgandı. Bir erkek gibi dövüştü...

"Şansları yaver gitmemiş olanların pek çoğunun cesetleri Paris sokaklarından toplandı. Fakat anlatmak istediğim yalnızca dövüş sırasında ölen çocuklar değil, barikatlar arkasından toplananlar hakkında bir çift söz etmek istiyorum. Bunların **tümünü bir duvarın dibine sıralayıp kurşuna dizmek gerekirdi.**

"Bu haydutların ölüm karşısındaki küstahça gururları bile sonsuzdu. 13, 14 yaşlarında zıpır bir gencin öyküsünü anlattılar. 23 tarihli günde Bréda sokağıyla Navarin sokağının birleştiği köşede ateş ediyormuş. Bulunduğu yer gerçekten büyük bir ustalıkla seçilmiş. Bir yönden Notre - Dame de Lorette sokağına, diğer yönden Frochot sokağına kadar olan yerler atış menzilinde olduğundan, her attığı mermi askerleri buluyormuş. Arada sırada köşedeki şarapçı, onu cesaretlendirmek için şarap da veriyormuş. Sonunda yakalamışlar. Yüzbaşı kurşuna dizdirmeden önce bir an duraksamış: «Beni öldürebilirsiniz,» diye bağırmış genç, «Çünkü gelecek sefer aynı şeyi yine yapacağım» hemen öldürülmüş."

Devrim tarihi, bu proleter kahramanları genç işçilere örnek olarak tanıtacaktır.

(*) Prusya'lıların Fransa'ya saldırması ve Paris kapılarına kadar gelerek şehri kuşatmaları.

(**) Thiers Adolphe (1797 - 1877) tarihçi ve monarşistlerin en başta gelen siyaset adamı. İçişleri, dışişleri gibi çeşitli görevlerde bulundu; işçi hareketlerine karşı kiniyle ün saldı ve birçok karşı devrimci darbelerde etkin rol oynadı. 1871 Paris Komün'ünü eşi görülmemiş bir zalimlikle bastırdı.

(***) Federe: (arkadaş, yoldaş anlamına gelir) Komün askeri, Versailles: Paris dışındaki banliyöye kaçmış olan hükümetin askeri.

(****) Komün'ün proletarya mücadelesindeki önemini kavramak için Karl Marx'ın "Fransa'da İç Savaş" adlı kitabını okumak gerekir. (Köz Yayınları, 1976).

Komün'ün halk eğitiminden yana kararları

KARL MARX

Komün'ün kamu eğitimini yeniden düzenlemeye ve geliştirmeye vaktinin yetmediği bilinen bir gerçektir. Fakat gene de, dine ve kiliseye bağlı öğeleri saf dışı etmekle halkın zihinsel kurtuluşunun insiyatifini ele almış oldu. 28 nisan günü (1) ilköğretimi ve meslek öğrenimini örgütlemekle yükümlü bir komisyonu görevlendirir. Kitap, kâğıt, kalem, harita gibi tüm okul araçlarının, bağlı oldukları belediyelerden sağlayacak olan öğretmenler tarafından öğrencilere parasız dağıtılacağını ilân eder. Hiç bir eğitimci, bahanesi ne olursa olsun, öğrencilerinden okul araçları için para toplamaz (28 nisan).

Bu son savaşla birlikte Fransa'nın üzerine yığılan felâketler, iç çatışmalar ve iktisadi yıkım karşısında orta sınıflar kurtuluşun Fransa'nın kölecibaşıları olmaya niyetlenen kokuşmuş sınıflardan değil de niyeti ve yüreği mert olan güçlü işçi sınıfından geleceğini biliyorlardı.

Orta sınıflar, din adamlarının istibdadına son verebilecek, bilgiyi bir sınıfın egemenlik aracı olmaktan kurtarıp halkın gücü durumuna getirebilecek ve de bilim adamlarını mevki peşinde koşan sermaye yardakçıları, devlet hizmetkârları ve sınıf önyargılarının taşıyıcıları durumundan sıyırıp düşüncenin özgür görevlileri yapabilecek olan sınıfın yalnızca işçi sınıfı olduğunu seziyorlardı. Bilgi ancak Emek Cumhuriyetinde gerçek görevini yerine getirebilir.

Tıp fakültesi profesörleri kaçtıklarından Komün devlete asalak olmayacak özgür üniversiteler kurmak için bir komisyonu görevlendirir. Söz konusu komisyon sınavları vermiş olan öğrencilere doktoralarını almadan da doktorluk yapmalarına izin verir (2).

Komün parlamenter bir kuruluş değil, hem yürütme, hem de yasama görevi olan çalışan —faal— bir kuruluş olacaktı. Polis, merkezi

Burjuvazi eğitimi ve eğitimcileri, tarihsel gelişiminin hemen her safhasında denetimi altına almayı amaçlamıştır. Bunun ilk örneklerinden birini daha 1850'lerde Fransa'da görüyoruz. Bu sorunu «Fransa'da Sınıf Mücadeleleri 1848-1850» isimli kitabında (*) ele alan Marx, burjuvazinin sanayici mali, büyük toprak mülkiyetine sahip kesimiyle katolik ve dinci kesimin koalisyonundan oluşan Düzen Partisi'nin valiere öğretmenleri keyfi olarak görevlerinden alma yetkisi veren Ilkokul Öğretmenlerine Karşı Yasa *çıkarmasını gerici iktidarların eğitimle ilgili girişimlerine örnek olarak gösteriyor.*

Marx daha sonra halk eğitimini tümüyle ruhban sınıfına bırakan 15 Mart 1850 tarihli Öğretim Yasası'*nı onaylayan gerici iktidarın, bu eylemiyle «genel oy sisteminin geçerli olduğu bir düzende varlığını sürdürebilmek için Fransa'nın zorla bilinçsizleştirilmesi ve ahmaklaştırılması gerektiğini ilan etmiş olduğunu» belirtiyor.*

Burjuvazinin ta başından beri denetimleri altına almayı ve düzenlerini sürdürmeye yarayacak kişiler yetiştirmeyi amaçladıkları eğitim bu gerici girişimlerden 20 yıl sonra, 1871 yılında ilk kez emekçilerin yönetimi ele geçirme deneyi olan Paris Komünü'nde alınan kararlarla gerçek kimliğine kavuşuyordu.

Karl Marx Komünün halk eğitiminden yana aldığı kararları ise «Fransa'da İç Savaş» isimli kitabında (**) ele almıştır. Aşağıdaki yazı Marx'ın söz konusu kitabından ve bu kitabı tamamlamadan önce hazırlamış olduğu taslaklardan alınmıştır. Yazının dipnotları, «Fransa'da İç Savaş»ın ilk taslakları Roger Dangeville'nin «Critique de l'education et de l'enseignement» (Eğitim ve Öğretim Eleştirisi) isimli kitaptan alınmıştır.

(*) Karl MARX : Fransa'da Sınıf Mücadeleleri», Sol Yayınları Ank. 1968 (Birinci Basım)
(**) Karl MARX : «Fransa'da İç Savaş», Köz Yayınları Ist. 1976

hükümetin bir aracı olmaya devam edeceği yerde, elinden siyasî nitelikleri alınarak, Komün'ün sorumlu ve her an azledilebilen bir aracı haline getirildi. İdarenin diğer dallarındaki memurlara da aynı şey uygulandı. Komün üyelerinden başlayarak aşağıya doğru kamu hizmetleri, **emekçi ücretleri** seviyesinde ücretlerle yapılacaktı. Devletin yüksek rütbeli memurları, kazanılmış hakları ve temsilcilik ödenekleriyle beraber ortadan kaldırıldılar. Kamu işlevleri, merkezi hükümetin yardımcılarına ve himaye ettiği yaratıklara hibe ettiği özel mülkiyeti olmaktan çıktılar. Belediye idaresi ile beraber şimdiye dek devlete ait olan tüm meşru haklar Komün'ün eline teslim edildi.

Eski hükümetin maddî baskı güç öğeleri olan devamlı ordu ile polisi ortadan kaldırdıktan sonra Komün, mülk sahibi kurumlar olarak kilisenin dağıtılması ve vakıfların geri alınması işine girişti. Bu şekilde "rahip gücünü", yani manevi baskı gücünü de kırmış oluyordu. Rahipler, önceleri havarilerin yaptığı gibi müminlerin sadakalarıyla geçinmek üzere özel yaşamlarının derinliklerine gömüldüler. Eğitim kurumlarının tümü, Kilise ve Devlet müdahalesinden temizlenmiş olarak halka parasız açıldı. Bu şekilde herkes için eğitim olanağı sağlanmış olmakla kalmadı; aynı zamanda bilimin kendisi de sınıfsal ön yargıların ve devlet gücünün üzerine yüklediği zincirlerden kurtulmuş oldu (3).

Paris Komün'ünün devrimin idaresini bizzat eline alması, basit emekçilerin ilk defa "doğal amirleri"nin hükümet ayrıcalıklarına tecavüze cesaret etmeleri ve eşi görülmemiş derecede zor koşullar altında işlerini alçakgönüllü, dürüst ve verimli şekilde görmeleri —ki aldıkları en yüksek ücret bile yüksek bir bilim otoritesine göre herhangi bir metropolit okulu sekreterinin alması gereken en düşük ücretin beşte birine zar zor yaklaşıyordu— karşısında eski dünya Belediye Sarayının tepesinde dalgalanan Emek Cumhuriyetinin simgesi Kızıl Bayrağı seyrederken, öfkesinden sancılarla kıvranıyordu (4).

(1) Bu karar 29 Nisan 1871 tarihli resmi gazetede yayınlandı :
"İlk ve meslek öğretiminin Paris'in her bir kesiminde en kısa zamanda tek biçimde örgütlenmesi gerektiğini dikkate alarak; dinî eğitimin, lâyik eğitime dönüşmediği her yerde ivedi olarak bu değişimin gerçekleşmesi gerektiğini dikkate alarak; eğitim komisyonuna ve Komün'ün eğitimdeki temsilcisine çalışmalarında yardımcı olmak amacıyla şu kararlar alınmıştır: 1 — Eğitimi Örgütleme Komisyonu adı altında bir komisyon kurulacak; 2 — Söz konusu Komisyon André, Dacosta, Manier, Rama ve Sanglier yurttaşlar tarafından oluşturulacak, temsilci olarak E. Vaillant seçilmiştir."

(2) Marx, kesinlikle sosyalist olmayan fakat önemli bir aşamanın kaydedilmesinde yardımcı olabilecek bu kararlar konusunda şunları yazmaktadır :
"Komün, işçi sınıfını, öncelikle toplumsal sınıfları sonra da bir sınıfın egemenliğini ortadan kaldırmaya iten sınıf mücadelesine son vermiş değil, bu mücadelenin çeşitli evrelerinin insanca ve en akılcı bir biçimde gelişebilecekleri koşulları yarattı (...). Bu durum, özellikle eğitim konusunda alınan reform kararlarının ılımlılığını açıklıyor. Bu reformların hedefi orta sınıfı yok etmek değil, tam tersi çeşitli kolaylıklar tanıyarak emekçilerin siyasî etkisi altına girmelerini sağlamaktı." ("Fransa'da İç Savaş" Birinci taslak).

(3) Bkz. "Fransa'da İç Savaş" Köz Yayınları. Ocak 1976. (2. baskı), S. 73 - 74.

(4) Komün'ün, Fransa'da eğitimin belini doğrultmasına gözle görülür bir etkisi olmuştur, bu da kapitalist üretim ilişkilerinin geçerli olduğu toplumlarda **eğitimin, insanlığı sürekli yücelten ilerici bir çizgiyi değil de bir eğriyi —kapitalist gelişmenin eğrisini— izlediğini bir kere daha kanıtlar. Kapitalizmin başlangıç dönemlerinde ilerici olan ekonominin giderek yozlaşması ve insan ile doğa için öldürücü ve yıkıcı bir hal alması gibi kapitalist devrin başlangıcında zirve noktasına ulaşan bilim ve sanat giderek çürümeye ve sığlaşmaya başlar. Eğitimin de bu gelişmenin dışında kalmadığı apaçık bir gerçektir;** Komün'ün güçlü sarsmasıyla bu gelişme birazcık alt - üst olmuş olsa bile ve de gelişmiş kapitalizm daha uzun süreli ve uzmanlaştıran bir öğretim gerektirse bile. Gelişen kapitalizmin gerekliliklerine rağmen, kapitalizmin **genel eğilimi** insanlık düzeyinde eğitimi geriletir ve yozlaştırır. İstatistikler durumu açık bir şekilde sergilemektedirler. UNESCO'nun genel müdürü 8 Eylül 1975'de "IX. Okuma Yazma" haftasında şunları demekteydi : "Okuma yazma bilmeyenlerin toplam sayısı bugün 800 milyona ulaşmaktadır, yani yetişkin nüfusun çeyreği. Bu okuma yazma bilmeyenlerin % 60'ı kadınlardır ve 1960'dan 1970'e okuma yazma bilmeyen kadınların sayısı 40 milyon ARTMIŞTIR. Buna karşılık okuma yazma bilmeyen erkeklerin sayısı sadece (!) 8 milyon artmıştır."

AVRUPA İŞÇİ HAREKETLERİ TARİHİ
Wolfgang Abendroth

Batı Almanya Hamburg Üniversitesi Siyasal Bilimler Profesörü Wolfgang Abendroth'un bu ünlü eseri. Avrupa'da kapitalizmin ortaya çıkmasıyla beliren ilk işçi eylemlerinden başlayarak, tarihsel gelişim sırasına göre tüm işçi hareketlerini sergilemektedir. Kitabın son bölümünde 1965'ten 1971'e kadarki işçi hareketlerini inceleyen Abendroth, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu tüm Avrupa ülkelerindeki işçi partilerinin durumunu da ele almaktadır. İşçi sınıfı tarihini, tarihsel bütünlüğü içinde derli toplu bir şekilde ele alan bu çalışma günümüz sorunlarının geçmiş deneylerin ışığı altında saptanmasında her zaman baş vurulacak bir el kitabıdır.

İNGİLTERE'DE EMEKÇİ SINIFLARIN DURUMU
Friedrich ENGELS

Friedrich Engels dilimize ilk kez çevrilen bu eserinde, İngiltere'yi bir sanayi ülkesine dönüştüren ve proletaryayı meydana çıkaran Sanayi Devriminin niteliğini inceleyerek emekçi sınıfların içinde bulundukları koşulları ele almaktadır. İşçi hareketinin doğuşu, yapısı ve gelişiminin araştırıldığı bu temel eser, Türk işçi sınıfının koşullarının saptanmasında ışık tutacak bir kitaptır.

GÖZLEM YAYINLARI

işçi sorunları / hareketleri dizisi

TÜRKİYE İŞÇİ SINIFI 1976 YILLIĞI

Sevgi ve Abdullah Özkan'ın hazırladığı «Türkiye İşçi Sınıfı 1976 Yıllığı» işçi sınıfının bir yıl boyunca uyguladığı grev, direniş vs. gibi eylemlerini ve işçi sınıfına ilişkin çeşitli girişimleri günlük gelişimi içinde kısa özetler halinde vermeyi amaçlıyor. Önemli haberler arasına konan olayı açıklamaya yönelik tablo, yorum, röportaj ve araştırmaların yanı sıra işçilerle ilgili yasalar, işçi-memur ayrımı hakkındaki komisyon raporu ve listesi gibi metinler, yıl içindeki yasal gelişmeleri de sergiliyor. Kitabın sonuna eklenen 1976 yılı içinde gazetelerde yayınlanan işçi konularıyla ilgili yazılar bibliyografyası gibi özellikleriyle bu alanda yapılan ilk çalışma olan 1976 Yıllığının ilgiyle karşılanacağını umuyoruz.

TÜRKİYE'DE GREV HAKKI VE GREVLER
Kemal SÜLKER

Sendika ve işçi sorunlarıyla ilgili çalışmalarıyla tanınan Kemal Sülker bu kitabında, dünyadaki ilk grev eylemlerinden başlayarak Türkiye'deki grevleri ve grev hakkının tanınması için yapılan mücadeleleri anlatmaktadır. Grev hakkının yasalaştığı 1963 yılına kadarki uyutma politikasını bütün açıklığıyla sergileyen Sülker'in bu kitabı, işçi sınıfının en etkin mücadele araçlarından biri olan grev hakkının elde edilmesine kadarki mücadelelerde işçi sınıfının yanında olanlarla ona karşı olanları incelemekte ve 1946 sendikacılığından başlayarak günümüze kadarki sendikacıların bu konudaki tutumlarını gözler önüne sermektedir. Son bölümünde grev uygulamalarında yasalardaki boşlukların işçilere karşı nasıl kullanıldığını inceleyen Kemal Sülker'in bu kitabı işçi sorunlarıyla ilgili herkesin yararlanacağı bir kitaptır.